

Astra - Politikas un adaptācijas stratēģiju izstrāde saistībā ar klimata pārmaiņām Baltijas jūras reģionā

- Kopsavilkums -

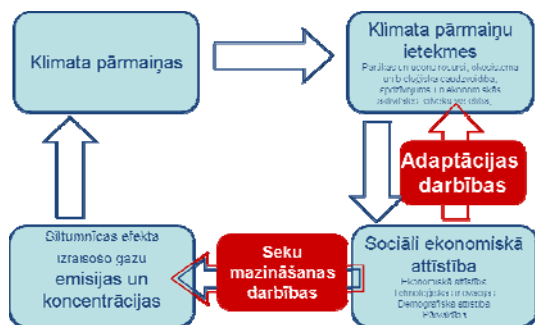
Vispārārtzītie zinātniskie pētījumi pierāda, ka klimats izmainās un vidējā temperatūra uz zemeslodes palielinās. Globālā sasilšana turpinās un to var ierobežot, samazinot antropogēno siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju. Agrāka klimata pārmaiņu adaptācija lielā mērā novērš iespējamus ar to saistītos finansu un sabiedrības riskus. Plānotā adaptācija lielā mērā palielina ikdienas dzīves kvalitāti, nodrošinot pašreizējās rekreācijas iespējas un radot jaunas. Tas aktualizē nepieciešamību pēc sabiedrības reakcijas uz šo problēmu risinājumiem.

ASTRA projekts: - Politikas un adaptācijas stratēģiju izstrāde klimata pārmaiņām Baltijas jūras reģionā. Projekts „ASTRA – politikas un adaptāciju stratēģiju izstrāde Baltijas jūras reģionā” apskata jautājumus par adaptācijām klimata pārmaiņu ietekmēm. To līdzfinansē Eiropas Attīstības fonda (ERDF) INTERREG IIIB Baltijas jūras programma. Kopsavilkums ir balstīts uz ASTRA projekta publikāciju „Virzībā uz adaptācijas stratēģijām klimata pārmaiņām Baltijas jūras reģionā” un tas apkopo galvenos atzinumus, kas izriet no ASTRA projekta rezultātiem un sniedz informāciju un ieteikumus kā adekvāti attīstīt adaptācijas stratēģijas klimatu pārmaiņu ietekmēm.

Klimata pārmaiņas Baltijas jūras reģionā

Zinātniskie pētījumu rezultāti parāda vispārēju vidējās temperatūras pieaugumu un nokrišņu daudzuma izmaiņu tendences Baltijas jūras reģionā (BJR). BJR saskaras ar dažādiem reģionāli un sezonāli atšķirīgiem izaicinājumiem attiecībā uz klimata pārmaiņām. Nav atrisināti jautājumi par to, kāda piekrastes aizsardzība būs nepieciešama nākotnē un kā tikt galā ar spēcīgiem plūdiem vai ūdens resursu samazinājumu.

Adaptācija ietekmēm, ko izraisa klimata pārmaiņas. Adaptācijas un seku samazināšanas koncepti risina klimata pārmaiņu problēmas divos dažādos veidos, kā tas parādīts 1.attēlā. Adaptācija cenšas ierobežot negatīvos klimata pārmaiņu efektus vai izmantot klimata pārmaiņu radītās labvēlīgās iespējas. Seku samazināšana ietver pasākumus un stratēģijas, kas cenšas samazināt CO₂ un citu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas.

1. attēls: Klimata pārmaiņu politikas papildinošās pieejas – seku samazināšana un adaptācija (adaptēts no IPCC 2001b: 3)

Abas pieejas ir jāuzskata par savstarpēji papildinošām. Jo veiksmīgāki risinājumi tiks atrasti gan attiecībā uz adaptāciju, gan seku samazināšanu, jo zemāki būs sabiedrības riski attiecībā uz klimata pārmaiņu ietekmēm.

Pašreizējās adaptācijas politikas Baltijas jūras reģionā

Gan Baltijas jūras reģionā, gan Eiropas Savienībā adaptācija klimata pārmaiņu ietekmēm ir jauns aspekts politikas dienaskārtībā. ASTRA projekta partneru veiktais novērtējums rāda, ka ir tikai atsevišķas nacionālās iniciatīvas (Somijā un Vācijā) vai programmas tādās nozarēs kā piekrastes aizsardzība, aizsardzība pret plūdiem vai mežsaimniecība. Saskaņā ar jaunākajām prognozēm par notiekošajām klimata pārmaiņām, adaptācijai ir jāklūst par ilgtspējīgu attīstību nodrošinošas politikas sastāvdaļu.

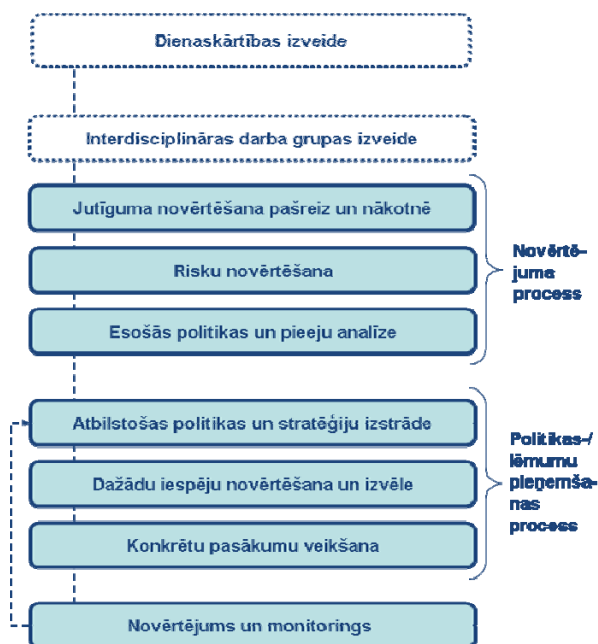
Ieteikumi politikas veidotājiem

Sabiedrības institūcijām, kas atbild par sabiedrības labklājību, ir vislielākā nozīme, risinot jautājumus saistībā ar klimata pārmaiņām. To lēmumi var veicināt teritorijas attīstības ilgtspējību. Adaptācija klimata pārmaiņām ir jautājums, kas ietekmē gan sabiedrības, gan privātās intereses.

1. Adaptācija ir starpdisciplinārs jautājums, tāpēc to jāveic kopīgi visai sabiedrībai. Sabiedrības institūcijām ir nozīmīgākā loma, risinot kompleksos jautājumus attiecībā uz adaptāciju klimata pārmaiņām. Sabiedrības uzvedību un pieprasījumu var ietekmēt gan ar veicinošiem, gan piespiedu mehānismiem – informācijas un komunikāciju aktivitātes palielina sabiedrības informētību un nodrošina to, lai politiskās un privātās aģentūras sāktu rīkoties. Finanšu stimuli un normatīvie noteikumi kā piespiedu veicinošie faktori var sekmēt atbilstošu privāto un publisko personu darbības. Ir jāveicina pašu organizētība un pašu atbildība tā, lai adaptācijas klimata pārmaiņām varētu tikt veiktas jauktā veidā – gan ar centralizētu pieeju, t.i. ar valdības lēmumiem, gan decentralizēti, t.i. ar iniciatīvām uz vietas.

2. Adaptācija ir jāintegrē politikās: adaptācija klimata pārmaiņām nevar tikt uzskatīta par atsevišķu tematu. Dažādas politikas jomas ir jāpārbauda attiecībā uz sagatavotību klimata pārmaiņu aspektiem. Piemēri ir teritorijas plānojumi un attīstības programmas, kuriem vajadzētu ietvert klimata pārmaiņu ietekmju izvērtējumus situācijās, kad tiek paredzēta teritorijas apbūve vai tūrisma infrastruktūras attīstības ieguvumu-izdevumu analīze, lēmumu pieņemšanā ņemot vērā mainīgos klimata apstākļus.

3. Adaptācijas stratēģiju attīstībai ir jānotiek pakāpeniski: 2.attēls sniedz pārskatu par svarīgākajiem soļiem: ir jāizvērtē esošās un nākotnes jutīgākās sabiedrības grupas un aspekti, sabiedrības riski, kā arī esošās politikas, un tas ir pamats adekvātu adaptācijas politiku izstrādāšanai. Izstrādājot adaptācijas stratēģijas, ir jāizvērtē dažādas pieejas, lai atrastu visatbilstošākos risinājumus. Ir jānodrošina novērtējums un monitoring, lai pārbaudītu vai veiktie pasākumi ir efektīvi un vai nepieciešami uzlabojumi.

2.attēls: Vispārīgā shēma adaptāciju stratēģiju attīstībai

4. Adaptācija un seku samazināšana iet roku rokā: politikas veidotājiem jātiecas sasniegt abus nosacījumus – adaptāciju un seku samazināšanu – dažādās politikas nozarēs. Vienīgi tad, ja tiks sekots abiem virzieniem, klimata pārmaiņas var tikt ierobežotas un neizbēgamās ietekmes apturētas.

5. Jāiesaista sabiedrības institūcijas:

i. ES: Eiropas Savienībai ir noteicošā loma klimata pārmaiņu adaptācijā, pilnveidojot struktūrfondu sistēmu un ietekmējot klimata pārmaiņu politiku dalībvalstīs.

ii. Baltijas jūras reģionā: Baltijas jūra ir kopējs dabas resurss, un tās dalībvalstis vieno kopēja problēmas un atbildība. Kaimiņvalstīm vajadzētu apvienot spēkus, lai ierobežotu klimata pārmaiņas. Darbībām starpnacionālā līmenī jāietver komunikāciju platformas ieviešana, kas veicina vietējās, reģionālās un nacionālās labas prakses pieredzes apmaiņu. Turpmākais virziens ir kopīga zinātnisko institūciju un universitāšu pētnieciskā darbība Baltijas jūras reģionā, kas nodrošinātu informāciju par klimata pārmaiņu ietekmēm vai monitoringu, un attīstītu inovatīvas adaptācijas pieejas.

iii. Nacionālā līmenī: adaptācija klimata pārmaiņām jāatzīst par politikas dienaskārtības svarīgu uzdevumu. Nacionālā līmenī ir definēti priekšnosacījumi atbildes reakcijām, lai iegūtu pārskatu par jutīgākajiem sektoriem, reģioniem un grupām; izveidoti ilglaicīgi un darboties spējīgi informācijas kanāli, kas katram dod iespēju likumīgā ceļā un saglabājot darboties spējīgas politiskās struktūras, veicināt politiskās darbības un noteikumus (teritoriālā attīstība). Svarīgi virzīt reģionālo attīstību tā, lai saglabātos līdzsvarotības priekšnoteikumi.

iv. Reģionālā un lokālā līmenī: reģionālajiem un lokālajiem darbiniekiem ir jāpiemēro kopējās vadlīnijas viņu vietējām vajadzībām un jāievieš adaptāciju stratēģijas, vienlaicīgi sniedzot atgriezenisku informāciju par konkrētām adaptācijas prasībām augstākiem plānošanas līmeņiem. Tā kā reģionālā un lokālā līmenī zināšanas par klimata pārmaiņu rezultātiem un adaptācijas darbībām joprojām ir nepietiekamas, kapacitātes palielināšana informācijas kampaņu, līdzdalības procesu un lokālo potenciālo klimata pārmaiņu novērtējuma ziņā ir ļoti nozīmīga. Pieredze, ko sniedz ekstremāli notikumi, kas risinājušies dažādos Baltijas jūras reģiona rajonos var palīdzēt saskatīt dažādos riskus un veidus, kā tos pārvarēt. Pagātnes ekstremālie notikumi ir labs sākuma punkts, lai apsvērtu lokālās adaptācijas vajadzības. Risku paredzēšana stratēģijā un plānošanas procesa laikā ir ekonomiski dzīvotspējīga un novērstis cilvēku ciešanas.

Visi ASTRA rezultāti ir pieejami www.astra-project.org.

Projektam ir Eiropas Savienības (Eiropas Attīstības Fonds) līdzfinansējums
Baltijas jūras reģiona INTERREG IIIB programma

Kontaktinformācija:

Latvijas Universitāte
Laila Kūle
Raīņa bulvāris 19
1586 Rīga
Latvija

E-pasts: laila.kule@lu.lv
www.lu.lv